

Klagenemnda for miljøinformasjon

Klage på behandling av miljøinformasjon til behandling for Miljøinformasjonsnemnda.

Nemndsvedtak i saksnummer: 2005/14

Klager: Hanne Brostrøm
Forbrukerrådet
Postboks 317
1702 Sarpsborg

Innklaget: Coop Kurland
Kurlandsveien 10
1727 Sarpsborg

Saken gjelder

Saken gjelder klage på Coop Kurlands behandling av krav om miljøinformasjon. Klager har etterspurt om produktene Pampers Sensitive economic pack og Natusan Baby Cream inneholder parabener som kan virke hormonhemmende. Klager spør også om Coop Colour Tøyvask og Coop gul tøymykner inneholder noen opplistede parfymestoffer som kan virke allergifremkallende.

Bakgrunn

Forbrukerrådet utførte høsten 2005 en undersøkelse av hvordan forhandlere besvarer spørsmål med hjemmel i miljøinformasjonsloven og produktkontrollloven. Ansatte i Forbrukerrådet utga seg for å være forbrukere og stilte spørsmål muntlig i butikkene, og deretter skriftlig i brev.

Hanne Brostrøm rettet i brev datert 20. oktober 2005 krav om informasjon til Coop Kurland.

Ved brev av 20. desember 2005 klaget Forbrukerrådet bedriften inn for Nemnda og anførte at Coop Kurland ikke hadde besvart henvendelsen.

Ved brev av 4. januar 2006 sendte Nemnda underretning om klagen til Coop, med frist til å uttale seg om saken.

Innklagede har fremdeles ikke gitt noen kommentarer til Nemnda.

Klagers anførsler

Klager anfører at han ikke har fått den informasjonen han har krevd.

Innklagedes anførsler

Ingen.

Nemndas vurdering

1 Lovanvendelse

Klagerens spørsmål gjelder innholdet av stoffer som kan medføre helseskade eller miljøforstyrrelse i et spesifikt produkt, jf produktkontrollloven § 10 første ledd. Det er dermed produktkontrollovens regler som får anvendelse.

2 Partsforhold

Bakgrunnen for kravet om miljøinformasjon er en aksjon hvor ansatte i Forbrukerrådet som privatpersoner retter henvendelser til ulike virksomheter. Selve klagen inngis av Forbrukerrådet. I brev av 22. februar 2006 til Klagenemnda gir privatpersonene som har etterspurt informasjonen i denne aksjonen sin fullmakt til at Forbrukerrådet forfølger saken. Forbrukerrådet opptrer dermed som fullmektig for Hanne Brostrøm, som dermed er rett klager i klagesaken.

Nemnda vil bemerke at det er Forbrukerrådet som har initiert undersøkelsen, og ikke privatpersonen. Forbrukerrådet opptrer på denne måten under ”falsk flagg”, ved å utgi seg for å være en forbruker overfor virksomheten. Utgangspunktet må være at den som etterspør opplysninger opptrer åpent. Det nærmere innhold i plikten til å gi opplysninger kan etter omstendighetene variere med hvem som etterspør opplysninger. De som har plikter etter loven har dermed et rimelig krav på å vite hvem de forholder seg til. Unntak fra dette kan tenkes, men Nemnda ser ikke grunn til å gå nærmere inn på dette i nærværende sak. Selv om Nemnda etter dette i utgangspunktet er kritisk til den fremgangsmåte som er valgt, kan den likevel ikke se at fremgangsmåten i seg selv innebærer at klagen ikke kan behandles. Avvisning på dette grunnlag er heller ikke påstått av innklagede.

3 Foreligger det en informasjonsplikt?

For å falle inn under lovens virkeområde må den etterspurte informasjonen vedrøre komponenter eller egenskaper ved produktet som kan medføre helseskade eller miljøforstyrrelse, jf. produktkontrollloven § 10, jf. § 1.

3.1 Hva er parabener?¹

Klager har etterspurt innholdet av parabener i produktene. Parabener er kjemisk sett alkylestere av p-hydroxybensosyre. Stoffene brukes som konserveringsmidler i kosmetikk, pleieprodukter (kremer, såper, våtservietter og lignende) og legemidler. Enkelte parabener er også tillatt brukt til konservering av mat. Parabener er svært utbredt; om lag 80 prosent av alle kosmetikk- og pleieprodukter inneholder parabener.

Ekspertene strides om hvorvidt parabenene kan være skadelige for mennesker. Nyere forskning har vist at enkelte parabener kan ha østrogenlignende effekt i cellekulturer og i dyreforsøk. Folkehelseinstituttet har på oppdrag fra Mattilsynet foretatt en foreløpig vurdering av helserisiko og konkluderer med at dagens bruk av parabener i kosmetiske produkter kan regnes som trygg.

¹ Kilde: SFT (<http://www.sft.no>), Grønn Hverdag (<http://www.gronnhverdag.no>), Mattilsynet (<http://www.mattilsynet.no>).

Nettverket Grønn Hverdag argumenterer imidlertid med at parabeners hormonforstyrrende stoffer kan påvirke mennesker og dyr ved at de etterligner, øker eller hemmer effekten av naturlige hormoner i kroppen og at de samlede effektene av hormonforstyrrende stoffer på mennesket er ikke klarlagt. Både forskere og myndigheter har de senere årene sett etter sammenhenger mellom kjente, hormonforstyrrende stoffer og helseeffekter som redusert sædkvalitet, testikkelkreft og endret kjønnsutvikling. I følge Grønn Hverdag har undersøkelser dokumentert parabenernes hormonforstyrrende og reproduksjonsskadelige effekter.

De fleste undersøkelser viser at de forskjellige parabenernes grad av hormonforstyrrende effekt varierer sterkt. På bakgrunn av foreliggende forskning om parabenernes hormoneffekter arbeider EUs Vitenskapskomité for kosmetikk (SCCP) for tiden med en sikkerhetsevaluering av parabener på grunnlag av nye data.

3.2 Parfymestoffene

I spørsmålet stilt til Coop Kurland vedlegges en liste over 26 parfymestoffer. Alle disse stoffene er listet i kosmetikkforskriften² over stoffer som skal deklarerer spesielt på kosmetikk ved en viss konsentrasjon i produkter på grunn av allergifremkallende egenskaper. Disse parfymestoffene må også merkes i henhold til produktforskriften³ når konsentrasjonen i produktet overskrider visse grenser. Mattilsynet opplyser at stoffene ikke medfører helseskade, men kan være skadelige for miljøet.

3.3 Vurdering

Utgangspunktet er at virksomheten må sannsynliggjøre at informasjonen som er etterspurt faller utenfor bedriftens informasjonsplikt etter produktkontrollen § 10. Det er ikke gjort forsøk på dette fra bedriftens side.

Det er stillet to spørsmål til virksomheten:

1) Om Pampers Sensitive economic pack og Natusan Baby Cream inneholder parabener.

Flertallets vurdering (Mette Cecilie Greve og Eli Heiberg)

Produktkontrollen § 10 første ledd bokstav a lyder som følgende:

”Enhver har rett til å få informasjon om

a) produktet inneholder komponenter eller har egenskaper som kan medføre virkning som nevnt i § 1”

Informasjonen kan kreves fra produsent, importør, bearbeider, omsetter eller bruker av produktet, jf. annet ledd.

Produktkontrollen § 1 lyder som følgende:

”Denne lov har til formål å:

a) forebygge at produkter og forbrukertjenester medfører helseskade, herunder sørge for at forbrukerprodukter og forbrukertjenester er sikre,

b) forebygge at produkter medfører miljøforstyrrelse, bl.a. i form av forstyrrelse av

² Forskrift for produksjon, import og frambud mv av kosmetikk og kroppspfleieprodukter av 26. oktober 1995 nr. 871.

³ Forskrift om begrensning i bruk av helse- og miljøfarlige kjemikalier og andre produkter av 1. juni 2004 nr. 922.

*økosystemer, forurensning, avfall, støy og lignende,
c) forebygge miljøforstyrrelse ved å fremme effektiv bruk av energi i produkter.”*

Følgelig gis en rett til informasjon dersom et produkt inneholder ”komponenter” som kan medføre helseskade eller miljøforstyrrelse. Nemndas flertall legger for sin del til grunn at det fremstår som sannsynlig at parabener er en komponent som kan medføre helseskade eller miljøforstyrrelse. Det foreligger derfor i utgangspunktet informasjonsplikt etter produktkontrolløven, i den grad parabener er en del av produktet.

Mindretallets vurdering (Håvard K. Sandnes)

Nemndas mindretall er uenig i at det foreligger informasjonsplikt etter produktkontrolløven i dette tilfellet.

Der det spørres om et produkt inneholder et konkret stoff eller stoffer som inngår i en navngitt stoffgruppe (som her i spørsmål 1), er det ved vurderingen av om bedriften har informasjonsplikt, etter mindretallets mening ikke tilstrekkelig å konstatere at stoffet eller stoffgruppen i seg selv kan gi helseskade eller miljøforstyrrelse, slik flertallet synes å legge til grunn. Det avgjørende, etter mindretallets mening, er om *produktet* kan gi slike virkninger.

Under henvisning til produktkontrolløvens lovtekst som inntatt foran, er lovens overordnede formål etter mindretallets mening å forebygge at *produkter* medfører helseskade eller miljøforstyrrelse. Hva som regnes som *produkt*, er definert i lovens § 2 a første ledd.

Etter sin ordlyd gir lovens § 10 første ledd bokstav a en informasjonsplikt som omfatter langt mer enn det lovens generelle formål tilsier. Formålsbestemmelsen i § 1 innebærer som nevnt at lovens generelle formål er å forebygge at produkter medfører helseskade eller miljøforstyrrelse. Tolket etter sin ordlyd gir § 10 første ledd bokstav a en informasjonsplikt som ikke bare omfatter tilfellene der *produkter* kan medføre helseskade eller miljøforstyrrelse men, som flertallet legger til grunn, også tilfellene der ”produktet inneholder komponenter [...] som kan medføre virkning som nevnt i § 1”. Mindretallet deler ikke flertallets tolkning av loven, og mener at loven ikke kan tas helt på ordet her. Plikten til å informere om produktet inneholder komponenter som kan medføre virkninger som nevnt i § 1, inntreder bare der produktet som sådan kan gi disse virkningene. Det vises i denne sammenheng til Ot. prp. nr. 116 (2001-2002) s. 178 første spalte, der det heter:

”En forutsetning for at produktkontrolløven kommer til anvendelse er at det gjelder produkter ”som kan forårsake helseskade eller miljøforstyrrelse”, som definert i produktkontrolløven § 1.”

Der et produkt inneholder et stoff som isolert sett kan medføre helseskade eller miljøforstyrrelser, hvilket mindretallet legger til grunn at de fleste stoffer vil kunne gjøre under gitte betingelser, men der produktet som sådan ikke kan forårsake slik skade eller forstyrrelse, vil det ikke foreligge informasjonsplikt etter produktkontrolløven § 10

Etter dette vil, slik mindretallet ser det, informasjonsplikten i forhold til spørsmål 1, bero på en vurdering av om produktene ”Pampers Sensitive economic pack” og ”Natusan Baby Cream” kan medføre helseskade eller miljøforstyrrelse.

Mindretallet vil understreke at Nemnda har svært liten kunnskap om produktene det spørres om, og at det således er tvilsomt om Nemnda har forutsetninger for å vurdere om produktene kan gi virkninger som beskrevet i produktkontrollen § 1, eller ikke.

Mindretallet finner at det ikke er grunnlag for å konkludere med at produktet – som følge av eventuelt innhold av parabener - kan medføre helseskade eller miljøforstyrrelse. Bakgrunnen for dette er opplysningene om parabener inntatt i pkt. 3.1 foran, herunder det forhold at stoffgruppen synes å ha vært underlagt betydelige undersøkelser og vurderinger og at bruken av parabener er svært utbredt i kosmetikkprodukter uten at dette har ledet til at relevante norske myndigheter i denne forbindelse har besluttet noen spesielle plikter for de som importerer og omsetter kosmetikkprodukter som inneholder stoffgruppen. Et særlig argument er også at Folkehelseinstituttet i 2004 konkluderte foreløpig med at dagjeldende bruk av parabener i kosmetiske produkter kan regnes som *trygg*.

Etter dette mener mindretallet at bedriften ikke plikter å besvare klagers spørsmål nr. 1.

2) Om Coop Colour Tøyvask og Coop gul tøymykner inneholder noen av 26 opplistede parfymestoffer som kan virke allergifremkallende.

Flertallets vurdering (Mette Cecilie Greve og Eli Heiberg)

Nemndas flertall legger også her til grunn at parfymestoffene kan medføre miljøskade, slik at det også her i utgangspunktet foreligger en informasjonsplikt etter loven i den grad noen av stoffene utgjør komponenter i produktene, jf. drøftelsen under spørsmål 1.

Mindretallets vurdering (Håvard K. Sandnes)

Nemndas mindretall er enig i at bedriften må besvare spørsmål 2, men vil knytte noen kommentarer til vurderingen.

Mindretallet viser til mindretallets uttalelse foran under spørsmål 1; vurderingstemaet er etter mindretallets mening ikke om de angitte parfymestoffene isolert sett kan medføre helseskade eller miljøforstyrrelser, men om *produktet* som eventuelt inneholder slike stoffer kan gi slike virkninger.

Mindretallet vil også i forhold til dette spørsmålet understreke at Nemnda har liten kunnskap om produktene det spørres om.

Det forholdet det her spørres om, er om vaskemiddel for tøy og tøymykner inneholder stoffer som kan gi helseskade i form av allergivirkninger. Slik mindretallet ser det, oppstår det spesielle utfordringer når det skal vurderes om et produkt kan forårsake helseskade i form av allergivirkninger for enkelte brukere. Allergi er en atypisk reaksjon, og et produkt som er ufarlig for de fleste, kan være skadelig for enkelte allergikere. Dersom det uten reservasjoner skal konkluderes med at produkter som kan gi allergivirkninger hos enkelte, må regnes som produkter som kan medføre helseskade, jf. produktkontrollen § 1 a), vil omsetningskjedens plikter etter produktkontrollen bli svært omfattende. Slik mindretallet ser det er det her viktig å finne en balanse mellom de tiltak og plikter som pålegges omsetningskjeden for å unngå helseskader i form av allergier, og behovet for- og ressursbruken ved slik tiltak og plikter. Etter mindretallets mening bør avveiningen henge sammen med hvor ”vanlig” det er at produktet gir allergivirkninger. Et spesielt forhold som bør vektlegges, er at selv minimale konsentrasjoner av visse stoffer kan gi allergivirkninger hos enkelte. Det vil gi betydelige

utfordringer dersom enhver befatning med slike produkter – som altså vil være helt ufarlig for nesten alle - skulle utløse plikter etter produktkontrollloven for alle ledd i omsetningskjeden.

De stoffene det er spurt om i spørsmål 2), er stoffer som skal angis i ingredienslisten på *kosmetikkprodukter*, dersom konsentrasjonen av stoffene overstiger 0,001% i kosmetikkprodukt som ikke skal skylles bort fra huden, og dersom konsentrasjonen av stoffene overstiger 0,01% i kosmetikkprodukt som skal skylles bort fra huden. Det vises til kosmetikkforskriften § 14, herunder vedlegg nr. III til forskriften, slik denne lyder etter endringene som trådte i kraft 11. mars 2005.

Reglene for *kosmetikk* gjelder for visse produkter som kommer i direkte kontakt med hud og kropp, jf. kosmetikklova § 2. Det er klart at reglene ikke gjelder for de produktene det her spørres om; tøyvaskemiddel og tøymyknere.

Regler om merking m.v. av slike produkter, følger av produktforskriften § 3-10. Ved forskriftsendring 6. mars 2006 ble den såkalte vaskemiddelforordningen⁴ implementert i norsk rett gjennom denne bestemmelsen i produktforskriften. I vedlegg VII til denne forordningen, heter det blant annet:

”Dersom det tilsettes duftallergener som sådan i høyere konsentrasjoner enn 0,01 vektprosent, og disse står på listen over stoffer i del 1 i vedlegg III til direktiv 76/768/EØF, som endret ved europaparlaments- og rådsdirektiv 2003/15/EF(2) for å ta med de allergiframkallende parfymebestanddelene fra listen som først ble fastsatt av Vitenskapskomiteen for kosmetiske produkter og for varer som ikke er næringsmidler (SCCNFP) i dens uttalelse SCCNFP/0017/98, skal de oppføres ved hjelp av nomenklaturen i nevnte direktiv, i likhet med alle andre duftstoffer som senere tilføyes i del 1 i vedlegg III til direktiv 76/768/EØF ved tilpasning av nevnte vedlegg til den tekniske utvikling.”

Mindretallet legger til grunn at stoffene det siktes til, er de samme 26 stoffene som skal inngå i ingrediensopplysningene for kosmetikk, som nevnt foran, og som klager har spurt om. Etter dette legges det til grunn at vaskemiddel og tøymyknere (som er omfattet av det samme regelverket, jf. art. 2 nr. 1 i den nevnte forordning) som inneholder mer enn 0,01 vektprosent av stoffene det er spurt om, skal merkes slik at forbrukere får opplysning om at produktet inneholder stoffene.

Når gjeldende regelverk medfører plikt til å merke produktet eller emballasjen dersom produktet inneholder stoffer over en viss konsentrasjon, mener mindretallet at informasjonsplikten etter produktkontrollloven § 10 gjelder tilsvarende. Mindretallet legger således til grunn at informasjonsplikten *ikke* gjelder dersom produktet inneholder stoffene i mindre konsentrasjon enn 0,01 vektprosent.

Spørsmålet om miljøinformasjon ble stilt før vaskemiddelforordningen ble implementert i norsk rett 6. mars 2006. Selv om det etter mindretallets mening er en sammenheng mellom plikten til å merke produktet, og plikten til å gi informasjon etter produktkontrollloven § 10, er det ikke avgjørende at merkereglene først trådte i kraft etter at spørsmålet ble stilt. Forordningen viser at det på bakgrunn av en vitenskapelig risikovurdering er grunn til å kreve merking av vaskemiddelprodukter som inneholder de aktuelle stoffene i en viss konsentrasjon. I denne sammenheng må det da konstateres at vaskemiddelprodukter som inneholder mer enn 0,01 vektprosent av de aktuelle stoffene kan medføre helseskade, jf. produktkontrollloven § 1 a), og at det således er informasjonsplikt etter produktkontrollloven § 10.

⁴ Forordning (EF) nr. 648/2004

Mindretallet vil av hensyn til innklagede – som antas å være en mindre dagligvarebutikk – opplyse om at informasjonen det her spørres om, vil være informasjon som produsent eller importør plikter å ha kunnskap om etter produktkontrollloven § 3, og som produsent eller importør plikter gjøre tilgjengelig for senere salgsledd etter produktkontrollloven § 10 siste ledd.

Mindretallet mener vedtaket flertallet stemmer for er for vidt utformet. Mindretallet mener at plikten ikke gjelder der konsentrasjonen av stoffene er 0.01 vektprosent eller lavere.

4 Er informasjonsplikten oppfylt?

Produktkontrollloven § 10 sjette ledd, henviser til miljøinformasjonsloven § 18. Etter denne bestemmelsen kan informasjon utleveres på den måten som anses hensiktsmessig. Informasjon skal være dekkende og forståelig i forhold til informasjonsbehovet til den som ber om informasjon.

Her har innklagde ikke gitt noen informasjon, og plikten er ikke oppfylt.

Vedtak

Med hjemmel i lov om rett til miljøinformasjon og deltakelse i offentlige beslutningsprosesser § 19 fattes følgende vedtak:

- Coop Kurland plikter innen 30 dager å gi informasjon vedrørende paraben innholdet i Pampers Sensitive economic pack og Natusan Baby Cream.
- Coop Kurland plikter innen 30 dager å gi informasjon vedrørende innhold av klagers 26 opplistede parfymestoffer i produktene Coop Colour Tøyvask og Coop gul Tøymykner.

Vedtaket er endelig og kan ikke påklages. Vedtaket regnes som særlig tvangsgrunnlag etter lov av 26. juni 1992 nr. 86 om tvangsfullbyrdelse og midlertidig sikring (tvangsfullbyrdelsesloven) kapittel 13 og kan bringes inn for domstolene.

Oslo, 25. april 2006

Mette Cecilie Greve
Nestleder

Håvard K. Sandnes

Eli Heiberg